

การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก ระดับปฐมวัย
โดยใช้เทคนิคการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท

DEVELOPING SOCIAL SKILLS OF CHILD WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER
IN EARLY CHILDHOOD LEVEL USING FUNCTIONAL COMMUNICATION TRAINING

Received: June 10, 2025

Revised: July 17, 2025

Accepted: October 12, 2025

เบญจมาศ พงษ์สวัสดิ์¹ และ วรางคณา โสมะนันท์²

Benjamas Pongsawat¹ and Varangkana Somanandana²

¹นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2}Faculty of Education, Kasetsart University Bangkaen Campus, Bangkok, 10900 Thailand

¹Corresponding Author, E-mail: Benjamas.pong@ku.th, Varangkana.s@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ เด็กชาย อายุ 5 ปี จำนวน 1 คน มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมและทักษะการสื่อสารล่าช้า ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นภาวะออทิสติก และมีพัฒนาการด้านการสื่อสารอยู่ในระดับอายุ 2 ปี 11 เดือน เด็กมีข้อจำกัดในการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นมีความยากลำบากในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และมักแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การผลักเพื่อน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก จำนวน 4 แผน และแบบประเมินทักษะทางสังคม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสังเกตพฤติกรรมของเด็กระหว่างการจัดกิจกรรมสอนทักษะทางสังคมและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ความถี่ การแจกแจงความถี่

ผลการวิจัยพบว่า การฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัยได้สูงขึ้น

คำสำคัญ: ออทิสติก, ทักษะทางสังคม, การฝึกการสื่อสารที่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท

ABSTRACT

This study was classroom action research that aimed to develop the social skills of a preschool child with autism spectrum disorder through the use of Functional Communication Training (FCT) aligned with situational and contextual demands. The participant was a five-year-old boy who was diagnosed having autism spectrum disorder by a medical professional. He had developmental delay in both social and communication area. Based on the communication abilities assessment, He had communication skills equivalent to those of a typically 2-year and 11-month-old child. He had difficulty in understanding others' emotions and feelings and forming peer relationships. He was unable to communicate his needs effectively and, often demonstrated problem behaviors such as pushing peers. The research tools included four Positive Behavior Support (PBS) plans and the social skills assessment form. Data were collected through behavioral observations during structured social skills teaching activities. The data were analyzed using content analysis, percentages, frequency counts, and frequency distributions.

The results indicated that Functional Communication Training (FCT), aligned with situational and contextual demands, effectively enhanced the social skills of children with autism at the early childhood level.

Keywords: Autism, Social Skills, Functional Communication Training

ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

ในประเทศไทย พบเด็กที่มีภาวะออทิสติกมากกว่า 300,000 คน หรือประมาณ 6 คนต่อเด็ก 1,000 คน (Bangkok Biz News, 2024) โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีอัตราการพบภาวะออทิสติกประมาณ 1 คนต่อเด็ก 161 คน ซึ่งเท่ากับมีเด็กออทิสติกประมาณ 18,220 คนทั่วประเทศ (กรมสุขภาพจิต, 2567) ทั้งนี้ ตัวเลขดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมเด็กที่ยังไม่ได้รับการวินิจฉัยหรือเข้ารับบริการทางการแพทย์ ภาวะออทิสติกเป็นผลจากความผิดปกติของพัฒนาการทางสมอง ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านภาษา การสื่อสาร การเข้าสังคม และพฤติกรรม ซึ่งมีลักษณะอาการและความรุนแรงแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีความต้องการในการสนับสนุนเฉพาะทาง โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะการสื่อสารและพฤติกรรมทางสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีคุณภาพ

เด็กออทิสติกมักประสบปัญหาด้านทักษะทางสังคม เนื่องจากความผิดปกติของพัฒนาการทางสมอง ส่งผลยากต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ไม่สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดในการเข้าใจความรู้สึกหรือพฤติกรรมของคนรอบข้าง (World Health Organization, 2019: 10) ความยากลำบากเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การสร้างความสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมในสังคม หากไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสม เด็กอาจแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น แสดงออกเพื่อเรียกร้องความ

สนใจ หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ ซึ่งมักเกิดจากความรู้สึกเครียดและความหงุดหงิดที่สะสมจากการปรับตัวในสังคมที่ยาก (เบญจมาศ พระธานี, 2554: 30; ชวนันท์ ชาญศิลป์, 2561: 130) พฤติกรรมเหล่านี้ อาจส่งผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก และสร้างภาระทางจิตใจให้กับครอบครัวและผู้ดูแลอีกด้วย

จากการทบทวนแนวทางการส่งเสริมทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติกปฐมวัย พบว่ากลยุทธ์ที่ได้รับการยอมรับและสนับสนุนโดยหลักฐานเชิงประจักษ์ คือ การฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (Functional Communication Training: FCT) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก (Positive Behavior Support) (Franzone, 2009: 1-13) FCT เป็นวิธีการที่พัฒนาโดย Carr และ Durand (1985) มุ่งเน้นการวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรมและสอนทักษะที่เหมาะสม เพื่อใช้แทนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ แม้ชื่อจะเน้นการสื่อสาร แต่ FCT ยังช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถโต้ตอบและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เหมาะสมมากขึ้นในสถานการณ์ทางสังคม เป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความสัมพันธ์และการปรับตัวในสังคม (Carr & Durand, 1985: 10; Mancil, 2006: 213)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (FCT) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมในเด็กออทิสติกอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Alakhzami & Chitiyo (2022) ที่พบว่าการใช้ FCT ช่วยให้เด็กเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสมและสามารถลดพฤติกรรมการทำร้ายตนเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ Mancil (2006) ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ FCT ในเด็กออทิสติก พบว่า FCT ไม่เพียงช่วยให้เด็กแสดงออกถึงความต้องการอย่างเหมาะสม แต่ยังช่วยพัฒนาการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย งานวิจัยเหล่านี้ช่วยสะท้อนให้เห็นว่า FCT เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่าการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (FCT) จะเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมการสื่อสารในเด็กออทิสติก แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีรูปแบบการสอนที่ตายตัว ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการทบทวนแนวทาง เทคนิค และวิธีการสอนที่หลากหลาย ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน โดยมุ่งเน้นการสร้างทักษะทางสังคม การปรับพฤติกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสม

เทคนิคที่มีงานวิจัยสนับสนุนว่ามีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นระบบ (Structured Environment) เพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างปลอดภัยและมีระเบียบ การกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน (Rule-based Technique) เพื่อสร้างความเข้าใจและวินัยในพฤติกรรม การอธิบาย (Explanation) และการสาธิต (Demonstration) เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจและเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสม การใช้เรื่องราวทางสังคม (Social Story) เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตัวในสถานการณ์จริง การเล่นเกมบทบาทสมมติ (Role-Playing) เพื่อฝึกการแสดงออกและการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการใช้การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เพื่อกระตุ้นให้พฤติกรรมที่เหมาะสมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ทิสนา แคมมณี, 2550; Skinner, 1953; Bandura, 1977; Gray, 1998) การนำเทคนิคเหล่านี้มาผสมผสานกับกระบวนการ FCT จึงถือเป็น

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

แนวทางสำคัญในการพัฒนาเด็กออทิสติกให้สามารถสื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์ และปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม ลดความเสี่ยงต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตทั้งของเด็กและครอบครัวในระยะยาว

การส่งเสริมทักษะทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาให้เด็กเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น รวมทั้งปฏิบัติตนและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (สมพร หวานเสร็จ, 2552: 24; กาญจนา พงษ์สุภา, 2560: 14) นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงการฝึกให้เด็กรู้จักการร่วมมือ การปฏิบัติตามกฎ การควบคุมตนเองซึ่งล้วนเป็นทักษะจำเป็นต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (ทิตนา แคมมณี, 2550: 45) และเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตครอบครัวและการทำงานในอนาคต (สถาบันราชานุกูล, 2555: 26) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rashid (2010: 2) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมทักษะทางสังคมช่วยให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม แสดงพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับจากสังคม และส่งผลดีต่อตนเองและผู้อื่น เช่นเดียวกับผลการศึกษาของจรัสลักษณ์ รัตนพันธ์ (2559: 1) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมทักษะทางสังคมสามารถรับรู้ เข้าใจ และเชื่อมโยงความรู้สึกความต้องการ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยเป็นผู้ดูแลเด็กออทิสติกได้เก็บข้อมูลเบื้องต้นผ่านการสังเกตและสอบถามครูผู้สอนและผู้ปกครอง พบว่าเด็กมีพัฒนาการทางสังคมล่าช้า ส่งผลให้สื่อสารและแสดงความต้องการได้ไม่เหมาะสม เช่น เมื่อถูกแย่งของเล่น เด็กจะแสดงพฤติกรรมผลึกเพื่อนแทนการสื่อสารด้วยคำพูดหรือท่าทาง จากการประเมินหน้าที่พฤติกรรม (FBA) พบว่าสาเหตุเกิดจากความต้องการเล่นของเล่นชิ้นนั้นต่อ แต่ไม่สามารถสื่อสารความต้องการได้อย่างเหมาะสม จึงแสดงออกผ่านพฤติกรรมผลึกเพื่อน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมทักษะทางสังคมในเด็กออทิสติก และเลือกใช้แนวคิดการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (FCT) เพื่อพัฒนาทักษะการสร้างความสัมพันธ์ การปรับตัว และการเข้าสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ FCT จะเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล แต่ในประเทศไทยยังมียานวิจัยที่ประยุกต์ใช้กับเด็กปฐมวัยค่อนข้างจำกัด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามพัฒนาการ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และบริบททางการศึกษา การศึกษารังนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ และส่งเสริมแนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัย โดยใช้แนวคิดการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

เด็กชาย อายุ 5 ปี จำนวน 1 คน กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ณ สถานรับเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นภาวะออทิสติก และมีพัฒนาการด้านการสื่อสารเทียบเท่ากับเด็กอายุ 2 ปี 11 เดือน จากการสังเกตพบว่าเด็กมีความล่าช้าในด้านทักษะทางสังคม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แม้เด็กสามารถพูดและสื่อสารได้บ้าง แต่ยังไม่เหมาะสม

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

กับบริบททางสังคม เช่น การแสดงออกความต้องการหรือความรู้สึกยังไม่ชัดเจน ขาดความเหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทำให้ผู้อื่นไม่เข้าใจความต้องการที่แท้จริงของเด็ก นอกจากนี้เด็กยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น มีความยากลำบากในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน และพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การผลักเพื่อน เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือเมื่อไม่สามารถสื่อสารความต้องการได้อย่างเหมาะสม

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท

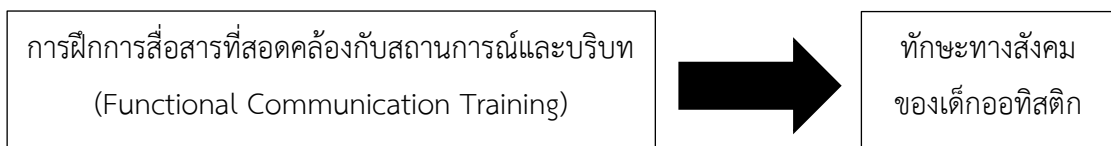
ตัวแปรตาม คือ ทักษะทางสังคม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการแก้ไขพฤติกรรมการผลักเพื่อน โดยออกแบบแผนการสอนเพื่อฝึกทักษะการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง เน้นให้เด็กแสดงออกถึงความต้องการผ่านคำพูดแทนการใช้พฤติกรรมการผลักเพื่อน และส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ระหว่างการเล่นร่วมกับเพื่อนอย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม มีพื้นฐานตามแนวคิดการฝึกการสื่อสารที่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท (FCT) มุ่งเน้นการสอนทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เพื่อนำมาใช้แทนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Carr & Durand, 1985)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

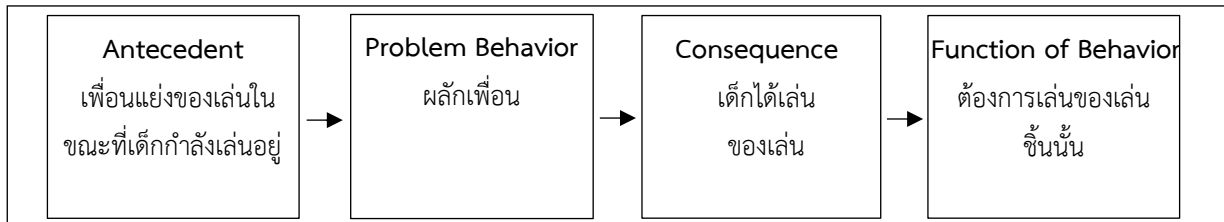
การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเด็กออทิสติก เพศชาย จำนวน 1 คน อายุ 5 ปี 9 เดือน กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ณ สถานรับเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เด็กได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นภาวะออทิสติก มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมล่าช้า และทักษะการสื่อสารเทียบเท่าอายุ 2 ปี 11 เดือน เด็กมีข้อจำกัดในการเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น มีความยากลำบากในการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน แม้เด็กสามารถพูดและสื่อสารได้บ้าง แต่ยังไม่เหมาะสมกับบริบททางสังคม เช่นการแสดงออกความต้องการหรือความรู้สึกยังไม่ชัดเจน ขาดความเหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การผลักเพื่อน เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือไม่สามารถสื่อสารความต้องการได้อย่างเหมาะสม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก โดยใช้กระบวนการหาสาเหตุของพฤติกรรม (FBA) พบว่า เด็กมักแสดงพฤติกรรมการผลักเพื่อนในสถานการณ์การเล่นของเล่นร่วมกัน โดยเฉพาะ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

เมื่อเพื่อนหยิบของเล่นที่เด็กกำลังเล่นอยู่ สาเหตุหลักของพฤติกรรมดังกล่าวเกิดจากความต้องการเล่นของเล่นชิ้นนั้น แต่ไม่สามารถสื่อสารความต้องการได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้พฤติกรรมทดแทนโดยเน้นการฝึกทักษะการสื่อสาร เพื่อให้เด็กสามารถแสดงออกถึงความต้องการได้อย่างเหมาะสมแทนการใช้พฤติกรรมการผลักเพื่อน พฤติกรรมทดแทนที่เลือกเป็นพฤติกรรมที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ง่าย ใช้เวลาในการฝึกฝนไม่นาน และมีแรงจูงใจจากสถานการณ์จริงในการนำไปใช้ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 การประเมินเพื่อหาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก จำนวน 4 แผน
2. แบบประเมินทักษะทางสังคม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. แผนการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก

1.1) ออกแบบแผนการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก จำนวน 4 แผน เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก โดยอ้างอิงจากเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูประจำชั้น พบว่าเด็กมีปัญหาการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารในสถานการณ์ทางสังคม แผนการสอนประกอบด้วย 1) จับเวลาสนุกสร้างมิตรภาพด้วยการแบ่งปัน 2) เรียนรู้การแบ่งปันผ่านคำพูดที่สร้างสรรค์ 3) เล่นอย่างมีมิตรภาพ 4) สร้างมิตรภาพด้วยคำพูด

1.2) แผนดังกล่าวได้นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษและการสอนพฤติกรรม จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาตามหลักการ Reason-Based Validation (Brookhart & Nitko, 2014) ข้อเสนอแนะและการปรับปรุงสำคัญ ได้แก่ 1) เพิ่มความชัดเจนของกิจกรรม โดยให้เด็ก 2 คนร่วมแสดงบทบาทสมมติเพื่อให้เห็นพฤติกรรมที่เหมาะสมชัดเจน 2) ปรับคำถามให้เฉพาะเจาะจง ลดความสับสน 3) ลดจำนวนบัตรภาพจาก 15 ใบ เหลือ 7 ใบ เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

- 1.3) ปรับปรุงแผนให้เหมาะสม ชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยยิ่งขึ้น

2. แบบประเมินทักษะทางสังคม

- 2.1) สร้างแบบประเมินทักษะทางสังคมโดยศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2) ออกแบบเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ เพื่อประเมินพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก ดังนี้ 0 คะแนน หมายถึง ไม่สามารถปฏิบัติได้เลย แม้ได้รับการกระตุ้นเตือน 1 คะแนน หมายถึง สามารถปฏิบัติได้บางส่วนโดยต้องได้รับการกระตุ้นเตือน 2 คะแนน หมายถึง สามารถปฏิบัติได้แต่ต้องได้รับการกระตุ้นเตือน 3 คะแนน หมายถึง สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นเตือน

2.3) นำแบบประเมินเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษและการสอนพฤติกรรม จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาตามหลักการ Reason-Based Validation (Brookhart & Nitko, 2014) ข้อเสนอแนะและการปรับปรุงสำคัญ ได้แก่ 1) ปรับถ้อยคำให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก หลีกเลี่ยงคำเฉพาะเจาะจง 2) เปลี่ยน “คำแนะนำ” เป็น “การกระตุ้นเตือน” ที่หลากหลาย เช่น ภาพ เสียง ท่าทาง 3) เพิ่มสถานการณ์จำลองที่ชัดเจน เช่น การเล่นเกมร่วมกับเพื่อน 4) เพิ่มภาพประกอบอารมณ์ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจสถานการณ์และอารมณ์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

2.4 ปรับปรุงแบบประเมินทักษะทางสังคมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบริบทจริงของเด็ก เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและประเมินผลการพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมเด็กในสภาพแวดล้อมจริงภายในชั้นเรียน โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรม ABC (ABC Recording Form) ร่วมกับแบบบันทึกความถี่ของพฤติกรรม (Frequency Recording Form) มุ่งเน้นการสังเกตช่วงเวลาที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ระยะเวลาในการสังเกตวันละ 15 นาที เป็นเวลา 15 วัน ประกอบด้วย ก่อนการให้ความช่วยเหลือ ระหว่างการให้ความช่วยเหลือ และหลังการให้ความช่วยเหลือ อย่างละ 5 วัน

2. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมตามแนวทาง FCT โดยเน้นการประเมินการใช้พฤติกรรมการสื่อสารแทนพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และพฤติกรรมการสื่อสารมีความสอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทมากขึ้นเพียงใด โดยการรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้ดำเนินการต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 9 วัน

3. ผู้วิจัยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารและพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น เล่นอิสระ ทำงานกลุ่ม และการรอคอย เพื่อประเมินความสามารถในการนำพฤติกรรมที่ได้รับการฝึกไปใช้ในบริบทที่ต่าง ๆ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของเด็กถูกนำมาวิเคราะห์โดยพิจารณาความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่แสดงออกในแต่ละวัน และนำเสนอในรูปแบบตารางและกราฟแท่ง เพื่อเปรียบเทียบแนวโน้มของพฤติกรรมในช่วงเวลา ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารที่เด็กใช้ เช่น การพูดหรือการใช้ท่าทาง โดยแสดงข้อมูลในรูปแบบตารางและกราฟ เพื่อแสดงความหลากหลายและแนวโน้มของพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมซึ่งเกิดขึ้นภายหลังการฝึกฝนตามแนวทาง

Functional Communication Training (FCT) พร้อมทั้งวิเคราะห์ความถี่ของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพื่อแสดงแนวโน้มการลดลงหรือเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมดังกล่าวในแต่ละช่วงเวลา โดยสรุปข้อมูลในเชิงพรรณนา เพื่อแสดงผลลัพธ์ของการดำเนินกิจกรรม

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติกในระดับปฐมวัย โดยใช้แนวทางการฝึกการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท ผู้วิจัยดำเนินงานตามขั้นตอนของวงจร PAOR ดังนี้

แผนที่ 1 “จับเวลาสนุก สร้างมิตรภาพด้วยการแบ่งปัน”

การดำเนินกิจกรรมมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เด็กทั้งชั้นเรียนได้เรียนรู้กฎอย่างแบ่งปัน และสามารถปฏิบัติตามกฎการเล่นร่วมกันได้อย่างเหมาะสม เน้นการสร้าง ความเข้าใจผ่านกิจกรรมการเล่น การชมวิดีโอ การแสดงตัวอย่างที่ถูกต้อง และจำลองสถานการณ์จริงในชั้นเรียน เนื่องจากหากฝึกเด็กกลุ่มเป้าหมายเพียง 1 คน อาจทำให้เพื่อนในชั้นเรียนไม่เข้าใจกฎหรือวิธีการปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เช่น การแย่งของเล่น การผลักเพื่อน ผู้วิจัยจึงวางแผนมุ่งเน้นให้เด็กทุกคนมีโอกาสได้รับการฝึกฝนและเข้าใจกฎการเล่นร่วมกัน

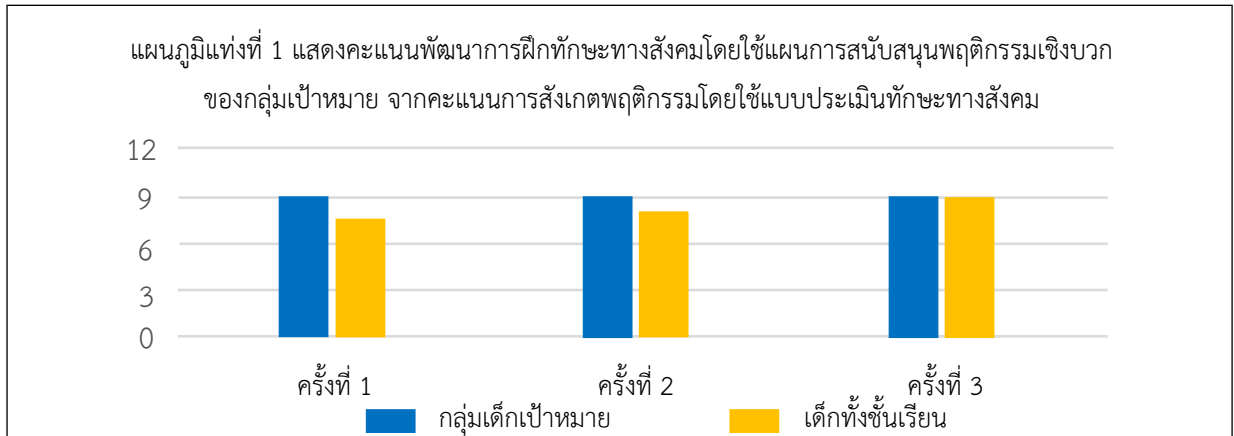
ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบกิจกรรมทั้งชั้นเรียน โดยมีเด็กเข้าร่วมจำนวน 24 คน กลุ่มเป้าหมาย 1 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงลึก ส่วนเด็กปกติอื่น ๆ นำเสนอเฉพาะคะแนนพัฒนาการทักษะทางสังคมในภาพรวม เพื่อใช้ประกอบการเปรียบเทียบเท่านั้น จากการดำเนินกิจกรรม 3 ครั้ง พบว่าเด็กกลุ่มเป้าหมายมีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยตั้งใจฟังนิทาน ตอบคำถามจากเรื่องราวได้ถูกต้อง แสดงสีหน้าและท่าทางตามวิดีโอได้เหมาะสม และตอบคำถามเกี่ยวกับกฎการเล่นร่วมกันได้ครบทั้ง 5 ข้อ ในสถานการณ์จำลอง เด็กสามารถขอจับเวลาได้ 2 ครั้ง และส่งมอบของเล่นให้เพื่อนได้โดยไม่ลังเล ผู้วิจัยตรวจสอบผลด้วยการสังเกตพฤติกรรมร่วมกับแบบประเมินทักษะทางสังคม พบว่าเด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถปฏิบัติตามกฎการเล่นร่วมกันได้ตั้งแต่ครั้งที่ 1 อย่างสม่ำเสมอ และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนี้สามารถบอกกฎการเล่นได้ ได้คะแนนเต็ม 3 คะแนน สามารถเดินมาบอกครูเพื่อขอจับเวลา ได้รับคะแนนเต็ม 3 คะแนน และเมื่อครบเวลา 5 นาที สามารถส่งของเล่นให้เพื่อนทันที ได้คะแนนเต็ม 3 คะแนน รวมคะแนนทั้งสิ้น 9 คะแนน

จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กในชั้นเรียน ครั้งที่ 1 พบว่า มีเด็ก 2 คน แสดงพฤติกรรมแย่งของเล่น ครูให้การกระตุ้นเตือน เด็กจึงสามารถใช้วิธีการที่เหมาะสมโดยการบอกครูเพื่อขอจับเวลา ครั้งที่ 2 พบว่า มีเด็ก 1 คน แสดงพฤติกรรมแย่งของเล่น ครูให้การกระตุ้นเตือนด้วยวาจา เด็กสามารถบอกครูเพื่อขอจับเวลา และครั้งที่ 3 พบว่า เด็กทุกคนในชั้นเรียนปฏิบัติตามกฎการเล่นร่วมกันได้ เมื่อมีความต้องการของเล่นที่เพื่อนกำลังเล่น เด็กบอกครูเพื่อขอจับเวลา และเมื่อครบเวลา 5 นาที เด็กส่งของเล่นให้เพื่อนทันที ดังตารางที่ 2 ดังนี้

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	คะแนนรวม
1	27/1/2568	3	3	3	9
2	29/1/2568	3	3	3	9
3	31/1/2568	3	3	3	9

ตารางที่ 1 สรุปผลคะแนนแบบประเมินทักษะทางสังคม

จากแผนภูมิแท่งที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินทั้ง 3 ครั้ง พบว่าเด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถปฏิบัติตามพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบถ้วนตั้งแต่ครั้งที่ 1 และได้รับคะแนนเต็ม 9 คะแนนทั้ง 3 ครั้ง รวมถึงเพื่อนร่วมชั้นก็สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ครบทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ การบอกกฎการเล่น การขอจับเวลาเมื่อต้องการเล่นของเล่น และการส่งมอบของเล่นเมื่อครบเวลา โดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้น นอกจากนี้ พฤติกรรมแย่งของเล่นในชั้นเรียนลดลงอย่างชัดเจนจาก 2 คนในการประเมินครั้งที่ 1 เหลือ 1 คนในครั้งที่ 2 และไม่พบในการประเมินครั้งที่ 3 ซึ่งเด็กทุกคนสามารถปฏิบัติตามพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบถ้วนโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นจากครู เพื่อส่งเสริมให้พฤติกรรมที่เหมาะสมดังกล่าวคงอยู่อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมได้รับการปรับปรุงโดยใช้หลักการเสริมแรงเชิงบวก เช่น การให้คำชมและการปรบมือ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม

แผนที่ 2 เรียนรู้การแบ่งปันผ่านคำพูดที่สร้างสรรค์

จากผลการดำเนินกิจกรรมแผนที่ 1 พบว่า เด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถปฏิบัติตามกติกาการเล่นร่วมกันได้อย่างเหมาะสมและแสดงพฤติกรรมขอจับเวลาได้อย่างถูกต้องแล้ว ได้รับคะแนนเต็ม 9 คะแนนทั้ง 3 ครั้ง จึงมีการออกแบบแผนที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงบวกโดยมุ่งเน้นให้เด็กสามารถใช้คำพูดเพื่อบอกความต้องการ เช่น “เราเล่นก่อนนะ” แทนพฤติกรรมผลักเพื่อนในสถานการณ์ที่เพื่อนแย่งของเล่น โดยเนื้อหาการเรียนรู้ประกอบด้วย การเล่าเรื่องราวทางสังคม การใช้บัตรภาพแสดงอารมณ์ และการจำลองสถานการณ์จริง

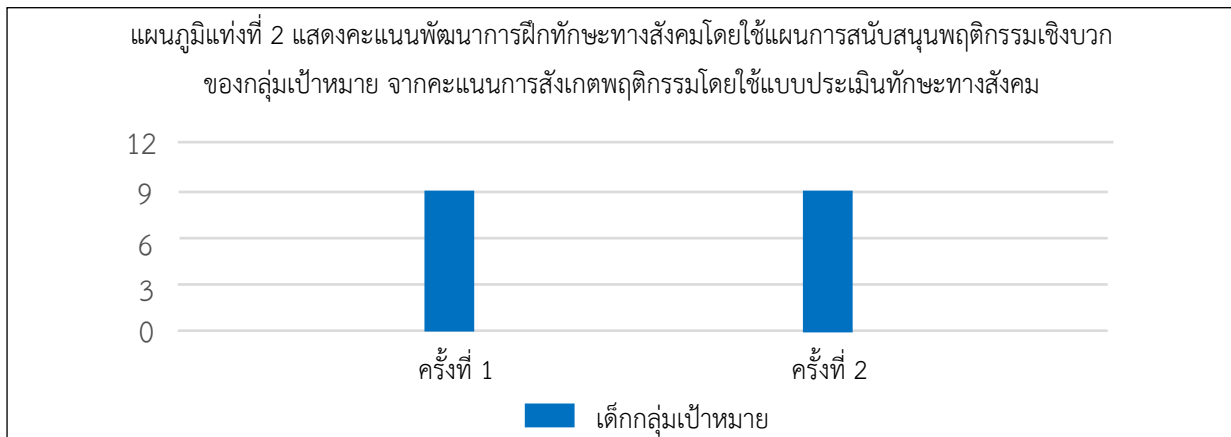
ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว เด็กได้รับการเสริมแรงเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง เช่น การกล่าวชม สีสหน้าท่าทางพึงพอใจ และการปรบมือ เพื่อส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงพฤติกรรมพูดอย่างเหมาะสมมากขึ้น จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 ครั้ง พบว่า เด็กมีส่วนร่วมและแสดงพฤติกรรมตอบสนองอย่างเหมาะสม ดังนี้ ช่วงการเล่าเรื่องราวทางสังคม (Social Story) เด็กมีความตั้งใจและจดจ่อ เมื่อถึงช่วง

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ที่กล่าวถึงเหตุการณ์เพื่อนแย่งของเล่น เด็กพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” ได้อย่างถูกต้อง ครูจึงให้คำชมเชยว่า “เก่งมากค่ะ” เพื่อเสริมแรงเชิงบวกในกิจกรรมร่วมกันพูดคุยด้วยบัตรภาพแสดงอารมณ์ เช่น บัตรภาพเด็กกำลังยื่นของเล่นให้เพื่อน แสดงสีหน้ามีความสุข และบัตรภาพเด็กกำลังแย่งของเล่นจากเพื่อน แสดงสีหน้าโกรธไม่พอใจ เด็กแสดงสีหน้าและท่าทางที่สอดคล้องกับอารมณ์ตามภาพได้อย่างเหมาะสม และตอบคำถามของครูได้ เช่น เมื่อครูถามว่า “ถ้าเพื่อนแย่งของเล่น เราควรทำอะไร” เด็กตอบว่า “พูดบอกเพื่อนว่า เราเล่นก่อนนะ” ในกิจกรรมจำลองสถานการณ์ ครั้งที่ 1 เมื่อเกิดสถานการณ์เพื่อนแย่งของเล่น เด็กมองดูเพื่อนที่พูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” และแสดงพฤติกรรมการรับฟังได้อย่างเหมาะสม ครั้งที่ 2 เมื่อเพื่อนแย่งของเล่นเด็ก พูดเรียนสามารถพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

จากการสังเกตและการประเมินด้วยแบบประเมินทักษะทางสังคมทั้ง 2 ครั้งได้คะแนนเต็มทั้ง 2 ครั้ง เด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถปฏิบัติพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ สามารถตอบคำถาม “ถ้าเพื่อนแย่งของเล่น เราควรทำอะไร” ได้คะแนนเต็ม 3 คะแนน สามารถตอบคำถาม “เราจะพูดอะไร เพื่อให้เพื่อนหยุดแย่งของเล่น” ได้รับคะแนนเต็ม 3 คะแนน และเมื่อเพื่อนแย่งของเล่น เด็กสามารถพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” หรือ “ขอเล่นต่ออีกหน่อย” หรือ “รอก่อนนะ” หรือคำพูดอื่นที่เหมาะสมได้คะแนนเต็ม 3 คะแนน รวมคะแนนทั้งสิ้น 9 คะแนน ทั้งนี้ ได้มีการจัดกิจกรรมซ้ำ 2 ครั้ง เพื่อย้ำทวนและส่งเสริมการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง ดังตารางที่ 2 ตารางที่ 2 สรุปผลคะแนนแบบประเมินทักษะทางสังคม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	คะแนนรวม
1	3/2/2568	3	3	3	9
2	6/2/2568	3	3	3	9

แผนภูมิแท่งที่ 2 แสดงให้เห็นว่าเด็กปฏิบัติตามพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบถ้วนตั้งแต่ครั้งที่ 1 โดยรักษาคะแนนเต็มทั้ง 3 ข้อ รวม 9 คะแนนทั้งสองครั้ง และสื่อสารด้วยคำพูดแทนพฤติกรรม ผลักเพื่อนได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องได้รับการเตือนตุน ผลการดำเนินการในแผนที่ 2 แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางทักษะการสื่อสารของเด็กที่ชัดเจน โดยสามารถตอบคำถามและสื่อสารบอกความต้องการได้อย่างถูกต้อง โดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นเตือน สำหรับกิจกรรมในครั้งถัดไป ได้มีการวางแผนเพื่อเพิ่มระดับความยากของสถานการณ์ โดยออกแบบสถานการณ์ที่เด็กพูดบอกเพื่อนแล้ว แต่เพื่อนไม่หยุดแย่งของเล่น เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถจัดการ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

กับสถานการณ์ที่ซับซ้อนขึ้นได้อย่างเหมาะสมโดยไม่แสดงพฤติกรรมการผลักเพื่อน และสามารถใช้ทักษะการขอความช่วยเหลือจากครูหรือพุดประโยคที่ชัดเจนและเหมาะสม เพื่อจัดการกับปัญหาและลดโอกาสการเกิดความขัดแย้งในสถานการณ์จริง

แผนที่ 3 ยกมือขอความช่วยเหลือ

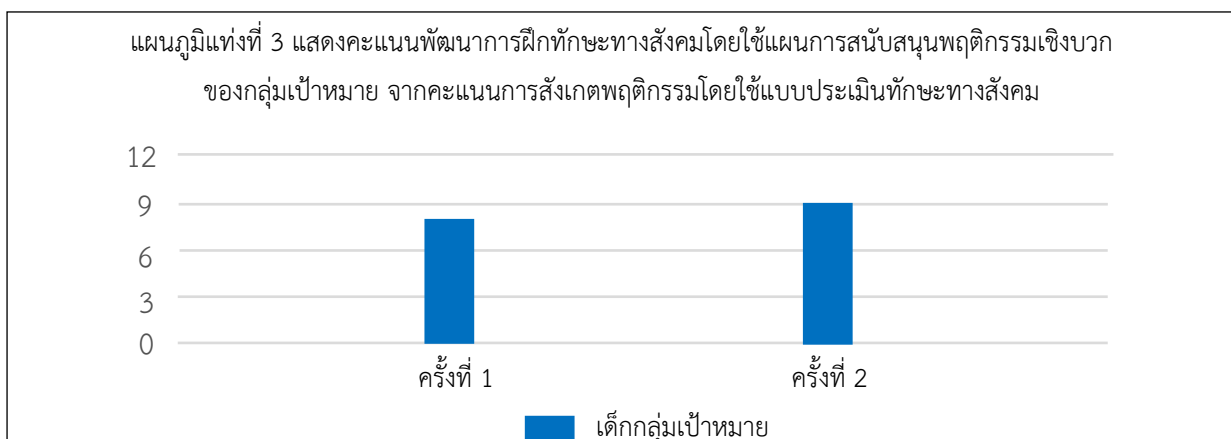
จากผลการดำเนินกิจกรรมแผนที่ 2 พบว่า เด็กกลุ่มเป้าหมายสามารถพูดบอกความต้องการว่า “เราเล่นก่อนนะ” ได้เหมาะสมในสถานการณ์เพื่อนแย่งของเล่น ได้คะแนนเต็ม 9 คะแนนทั้ง 2 ครั้ง จึงออกแบบแผนที่ 3 เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถขอความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมเมื่อไม่สามารถจัดการสถานการณ์ได้ด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบการสอนแบบตัวต่อตัว พร้อมสื่อประกอบ ได้แก่ บัตรภาพ การอธิบาย การสาธิต และการจำลองสถานการณ์ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจบริบทและจดจำลำดับขั้นตอนของพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเริ่มต้นด้วยการพูดคุยและฝึกเรียงลำดับเหตุการณ์ผ่านบัตรภาพ เด็กมีส่วนร่วมกับการเรียนรู้และสามารถตอบคำถามจากครูได้อย่างเหมาะสม เช่น การตอบว่า “ยกมือขอความช่วยเหลือจากครู” และสามารถแสดงท่าทางยกมือได้ถูกต้อง

ในการจำลองสถานการณ์ เด็กตอบสนองโดยการพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” เมื่อเพื่อนไม่หยุดแย่งของเล่น เด็กยกมือขอความช่วยเหลือแต่ยังไม่สามารถพูดประโยคเป้าหมายได้ จึงได้รับการกระตุ้นจากครูให้พูดว่า “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” กิจกรรมดำเนิน 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้ ครั้งที่ 1 เด็กยกมือขอความช่วยเหลือได้ (ขั้นตอนที่ 1) และพูดประโยค “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” ได้เมื่อได้รับการกระตุ้น (ขั้นตอนที่ 2) ได้คะแนนรวม 8 คะแนน ครั้งที่ 2 เด็กสามารถยกมือขอความช่วยเหลือและพูดประโยค “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้น ได้คะแนนรวม 9 คะแนน

ตารางที่ 3 สรุปผลคะแนนแบบประเมินทักษะทางสังคม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	รวม
1	10/2/2568	3	3	2	8
2	13/2/2568	3	3	3	9

จากแผนภูมิแท่งที่ 3 แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ดีขึ้นในการจัดกิจกรรม ครั้งที่ 2 โดยในครั้งที่ 1 เด็กสามารถยกมือขอความช่วยเหลือได้ แต่ยังคงต้องได้รับการกระตุ้นจึงจะสามารถพูด

ประโยค “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” ได้ ขณะที่ในการจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบถ้วนโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้น

ผลการดำเนินกิจกรรมในแผนที่ 3 แสดงให้เห็นว่าเด็กมีพัฒนาการด้านพฤติกรรมขอความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยสามารถใช้คำพูดและท่าทางได้ถูกต้องครบถ้วน และไม่มีการแสดงพฤติกรรมการผลักเพื่อน จากผลการประเมิน เด็กได้รับคะแนนรวม 9 คะแนนเต็มในการจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 สำหรับการดำเนินกิจกรรมในลำดับถัดไป มีการวางแผนเพื่อลดระดับการกระตุ้นจากครูลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กฝึกคิด ตัดสินใจ และเลือกใช้พฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

วงจรปฏิบัติการที่ 4 แผนที่ 4 เล่นด้วยกันอย่างสนุกสนาน

จากผลการดำเนินกิจกรรมแผนที่ 3 พบว่า เด็กกลุ่มเป้าหมายแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่เพื่อนแย่งของเล่นได้ ครั้งที่ 1 เด็กยกมือและพูดประโยค “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” เมื่อได้รับการกระตุ้นจากครู ได้คะแนนรวม 8 คะแนน และครั้งที่ 2 เด็กแสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นเตือนได้คะแนนเต็ม 9 คะแนน เพื่อส่งเสริมให้พฤติกรรมที่เหมาะสมมีความคงทนถาวรและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น จึงได้มีการวางแผนลดการกระตุ้นเตือนจากครูอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กฝึกคิด ตัดสินใจ และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ด้วยตนเอง กิจกรรมในแผนที่ 4 ได้มีการออกแบบให้บูรณาการเนื้อหาจากแผนที่ 1 ถึงแผนที่ 3 โดยจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง เช่น การถูกแย่งของเล่น การเล่นร่วมกับเพื่อน และการขอความช่วยเหลือ กิจกรรมยังคงใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว ควบคู่กับสื่อประกอบ ได้แก่ บัตรภาพ สถานการณ์จำลอง และการเล่นร่วมกับเพื่อน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบตัวต่อตัว เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถใช้คำพูดแสดงความต้องการเล่นร่วมกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม และสามารถขอความช่วยเหลือจากครูได้ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ตนเองไม่สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ระหว่างกิจกรรมเด็กมีส่วนร่วมและแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสถานการณ์สมมติได้อย่างเหมาะสม เริ่มจากการทบทวนเนื้อหา เมื่อครูตั้งคำถามว่า “ถ้ามีเพื่อนมาแย่งของเล่น เราควรพูดว่าอะไร” เด็กตอบว่า “เราเล่นก่อนนะ” ได้อย่างชัดเจน และเมื่อครูถามต่อว่า “ถ้าเพื่อนไม่หยุดแย่งของเล่น เราควรทำอะไร” เด็กตอบว่า “ยกมือและพูดว่า คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” ได้ถูกต้อง ช่วงการจำลองสถานการณ์ เด็กพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” ได้อย่างเหมาะสม และเมื่อเพื่อนไม่หยุดแย่งของเล่น เด็กหันไปมองครูแล้วยกมือพร้อมกล่าวว่า “คุณครูครับ เพื่อนแย่งของเล่นครับ” ได้โดยไม่ต้องแสดงพฤติกรรมการผลักเพื่อน จากนั้นสามารถกลับมาเล่นของเล่นขึ้นเดิมต่อได้ตามปกติ หลังจบกิจกรรม เด็กตอบคำถามทบทวนเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ชัดเจน และเรียงลำดับบัตรภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับสถานการณ์การแย่งของเล่นได้ครบถ้วนภายในเวลา 2 นาที พร้อมทั้งอ่านตามบัตรภาพได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมดังกล่าวจัดขึ้นจำนวน 2 ครั้ง เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้ตั้งแต่ครั้งที่ 1

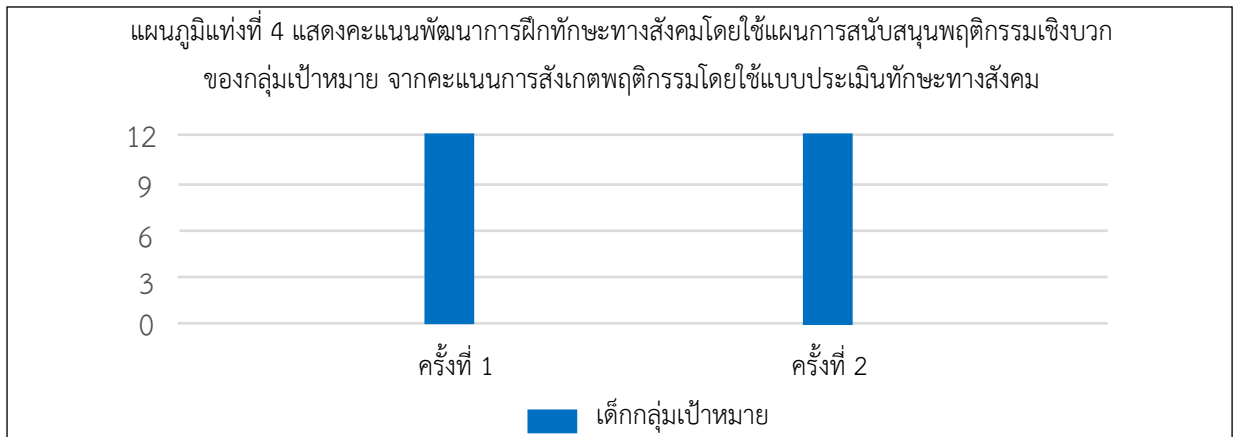
จากการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่ 4 จำนวน 2 ครั้ง มีการประเมินผลโดยการสังเกตพฤติกรรมและใช้แบบประเมินทักษะทางสังคม พบว่าเด็กสามารถใช้คำพูดบอกความต้องการแทนการผลักเพื่อน รวมถึงสามารถ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

ยกมือและพูดขอความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง โดยไม่แสดงพฤติกรรมการผลักเพื่อน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลคะแนนแบบประเมินทักษะทางสังคม

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3	ข้อที่ 4	คะแนนรวม
1	3/2/2568	3	3	3	3	12
2	6/2/2568	3	3	3	3	12

จากแผนภูมิแท่ง แสดงให้เห็นว่า เด็กสามารถปฏิบัติตามพฤติกรรมเป้าหมายได้ครบถ้วนตั้งแต่ครั้งที่ 1 ได้รับคะแนนเต็ม 12 คะแนนทั้ง 2 ครั้ง ได้แก่ เด็กสามารถพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” เมื่อเกิดเหตุการณ์แย่งของเล่นได้ 3 คะแนน การส่งมอบของเล่นให้เพื่อนเมื่อครบเวลา 5 นาทีได้ 3 คะแนน การยกมือขอความช่วยเหลือเมื่อเผชิญปัญหาได้ 3 คะแนน และการพูดบอกครูถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมได้ 3 คะแนน

จากการดำเนินกิจกรรม จำนวน 2 ครั้ง พบว่า เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ การใช้คำพูดบอกความต้องการ การส่งมอบของเล่นเมื่อครบเวลา และการยกมือพร้อมพูดขอความช่วยเหลือเมื่อเพื่อนแย่งของเล่น โดยสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตั้งแต่ครั้งแรก และได้รับคะแนนเต็ม 12 คะแนนในทั้ง 2 ครั้ง โดยไม่ต้องได้รับการกระตุ้นเตือน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า การฝึกทักษะการสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบท ส่งผลให้เด็กออทิสติกมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมากขึ้น โดยพิจารณาจากคะแนนแบบประเมินทักษะทางสังคมที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละครั้งของการจัดกิจกรรม ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 4 คะแนนเพิ่มขึ้นจาก 8 คะแนนเป็น 9 คะแนนเต็ม เด็กมีพัฒนาการด้านการใช้คำพูดเพื่อแสดงความต้องการ ความรู้สึก และการตอบสนองต่อผู้อื่นได้ดีขึ้น เช่น การบอกความต้องการ การขอความช่วยเหลือ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยนำผลที่ได้มาอภิปรายถึงทักษะทางทางสังคมของผู้เรียนออทิสติกในระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กออทิสติก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เด็กออทิสติก มีพัฒนาการด้านทักษะทางสังคมดีขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการแสดงออกความต้องการ การขอความช่วยเหลือ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เหมาะสมมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการดำเนินการที่เป็นระบบและมีทิศทางชัดเจน เริ่มตั้งแต่การประเมินหน้าที่ของพฤติกรรม (FBA) ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทำให้สามารถวางแผนการสนับสนุนที่ตรงตามความต้องการของเด็กได้อย่างแท้จริง การใช้ FCT ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การสื่อสารความต้องการอย่างเหมาะสมแทนการใช้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา อีกทั้งกระบวนการฝึกยังสอดคล้องกับบริบทในชีวิตจริงของเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เช่น การใช้สื่อ บัตรภาพ วิดีโอ สถานการณ์สมมติ และการเล่านิทานทางสังคม (Social Story) ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกให้เด็กไม่เพียงแต่จำพฤติกรรม แต่เข้าใจเหตุและผล เห็นความเหมาะสมของพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในแต่ละบริบท ช่วยพัฒนาความเข้าใจ ความคิด และความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กที่เห็นได้ชัดในคะแนนแบบประเมิน สะท้อนถึงการใช้พฤติกรรมที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเป็นไปตามเกณฑ์คะแนนที่กำหนดในแผนการสอน และแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการถ่ายโอนความรู้จากสถานการณ์ฝึกไปสู่สถานการณ์จริงได้อย่างมั่นคง เป็นจุดเด่นสำคัญของงานวิจัยนี้ เพราะเด็กออทิสติกส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการนำพฤติกรรมที่ฝึกซ้อมไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานของ Alakhzami & Chitiyo (2022) ที่ยืนยันว่า FCT ร่วมกับการสาธิตและการอธิบายช่วยลดพฤติกรรมทำร้ายตนเอง และเพิ่มการใช้พฤติกรรมสื่อสารที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ อุมพร จันทรแย้ม, ดารณี อุทัยรัตนกิจ และ ภัทรพร แจ่มใส. (2566) ที่ยืนยันว่า การใช้วิดีโอปฏิสัมพันธ์เพื่อสอนเรื่องราวทางสังคมช่วยลดพฤติกรรมรุนแรง สามารถสรุปได้ว่า การใช้ FCT ร่วมกับเทคนิคการฝึกที่สอดคล้องกับบริบทจริง เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้เด็กออทิสติกเข้าใจพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถสื่อสารความต้องการได้อย่างชัดเจน ลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกฝนพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับบริบทจริง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เด็กสามารถนำพฤติกรรมที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นธรรมชาติ และสอดคล้องกับสถานการณ์ที่พบเจอจริงทั้งในบริบทของการเรียนรู้ทั้งชั้นเรียนและการสอนเฉพาะรายบุคคล ล้วนช่วยให้เด็กเข้าใจพฤติกรรมที่คาดหวังในสังคม และค่อย ๆ ซึมซับพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านการลงมือปฏิบัติจริง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) เน้นการเรียนรู้พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นผ่านการสังเกต การเลียนแบบ และการเห็นผลลัพธ์ของพฤติกรรม (Modeling) การจัดการเรียนรู้ที่ใช้สถานการณ์จำลองร่วมกับการชี้แนะ ทำให้เด็กเด็กมีแรงจูงใจที่จำแนกพฤติกรรมดังกล่าวไปปรับใช้จริงและเกิดความต่อเนื่องในพฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carr & Durand

(1985) พบว่า การสอนพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมผ่านบริบทที่จำลองสถานการณ์จริงช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและเพิ่มพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mancil (2006) ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการฝึก FCT พบว่า การสอนทักษะทางสังคมและการสื่อสารในบริบทที่สอดคล้องกับชีวิตจริงช่วยให้เด็กออทิสติกสามารถพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

ประเด็นที่ 3 บทบาทของการเสริมแรงเชิงบวกในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม จากการดำเนินการตามแผนการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก พบว่า การเสริมแรงเชิงบวก (Positive Reinforcement) เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของเด็กออทิสติก โดยเฉพาะการใช้คำชม การปรบมือ และการแสดงท่าทางเชิงบวกทันทีเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การพูดว่า “เราเล่นก่อนนะ” หรือการขอความช่วยเหลือจากครูอย่างเหมาะสม ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในและทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นซ้ำอย่างสม่ำเสมอ แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขของ Skinner (1953) ที่ระบุว่าพฤติกรรมสามารถถูกเสริมให้เกิดซ้ำได้โดยการให้รางวัลที่เด็กพึงพอใจ และสนับสนุนโดยงานวิจัยของ Mancil (2006) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การฝึกการสื่อสารควบคู่กับการเสริมแรงเชิงบวก ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมการสื่อสารที่เหมาะสมและทำให้เด็กสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเสริมแรงไม่ได้มีผลเพียงในเชิงพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ทางสังคม ทำให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างสม่ำเสมอและเป็นธรรมชาติในบริบทจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

1. การสังเกตและประเมินความสนใจของเด็ก มีส่วนช่วยในการปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับความพร้อมและความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงเวลา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสมาธิและมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
2. กิจกรรมควรสอดคล้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เช่น การเล่นเกมเล่นร่วมกับเพื่อน การขอความช่วยเหลือ หรือการแบ่งปันของเล่น เพื่อให้เด็กสามารถนำทักษะที่ฝึกไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมั่นใจ
3. การเตรียมความพร้อมของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะในกิจกรรมจำลองสถานการณ์ เพื่อนควรได้รับการฝึกทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การใช้คำพูดที่เหมาะสม และการตอบสนองต่อพฤติกรรมของเด็กออทิสติกอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามผลในระยะยาวหลังสิ้นสุดการฝึก FCT จะช่วยประเมินความคงทนของพฤติกรรมเชิงบวกและความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะการสื่อสารในสถานการณ์จริงที่เปลี่ยนแปลงไปในชีวิตประจำวัน ข้อมูลจากการติดตามผลดังกล่าวจะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการประเมินประสิทธิภาพของ FCT ในระยะยาว
2. บุคคลรอบตัวเด็ก เช่น เพื่อนร่วมชั้น ครู และผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาพฤติกรรมของเด็กออทิสติกอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาบทบาทและอิทธิพลของบุคคลเหล่านี้ต่อพัฒนาการด้านการสื่อสารและทักษะทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสนับสนุนทั้งในสถานรับเลี้ยงเด็กและที่บ้านอย่างเหมาะสมและครอบคลุม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2567). ข้อมูลสถานการณ์เด็กออทิสติกในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27771>
- กาญจนา พงษ์สุภา. (2560). การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เรื่องการทำขนมไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จริลักษ์ณ์ รัตนพันธ์. (2559). ทำอย่างไรเมื่อได้สอนเด็กพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวนันท์ ชาญศิลป์. (2561). ออทิสซึมสเปกตรัม (*Autism Spectrum Disorder*). เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- ทิตินา แคมมณี. (2550). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ พระธานี. (2554). ออทิสซึม: การสอนพูดและการรักษาบำบัดแบบสหสาขาวิทยาการ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันราชานุกูล. (2555). เด็กออทิสติก: คู่มือสำหรับพ่อแม่/ผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- สมพร หวานเสร็จ. (2552). การพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนผ่านการมอง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด คลังนาวิทยา.
- อุมาพร จันทรแย้ม, ดารณี อุทัยรัตนกิจ, & ภัทรพร แจ่มใส. (2566). การส่งเสริมการกำกับตนเองผ่านการสอนเรื่องราวทางสังคมแบบวิดีโอปฏิสัมพันธ์: กรณีศึกษาเด็กที่มีภาวะออทิสติกระดับปฐมวัย. *วารสารนิสิตวัง*, 25(2), 14–30.
- Alakhzami, M., & Chitiyo, M. (2022). Using functional communication training to reduce self-injurious behavior for individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 52(8), 3586–3597. <https://doi.org/10.1007/s10803-021-05246-8>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bangkok Biz News. (2024, January 10). เด็กออทิสติกเป็นอัจฉริยะ เข้าใจยอมรับอยู่ร่วมอย่างยั่งยืน. *Bangkok Biz News*. <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1060989>
- Brookhart, S. M., & Nitko, A. J. (2014). *Educational assessment of students* (8th ed.). Pearson Education.
- Carr, E. G., & Durand, V. M. (1985). Reducing behavior problems through functional communication training. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 18(2), 111–126. <https://doi.org/10.1901/jaba.1985.18-111>

- Franzone, E. (2009). *Steps for implementation: Functional communication training*. National Professional Development Center on Autism Spectrum Disorders.
https://autismpdc.fpg.unc.edu/sites/autismpdc.fpg.unc.edu/files/FCT_Steps_0.pdf
- Gray, C. (1998). *Social stories and comic strip conversations: Unique methods to improve social understanding*. Jenison, MI: The Gray Center for Social Learning and Understanding.
- Mancil, G. R. (2006). Functional communication training: A review of the literature related to children with autism. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 41(3), 213–224.
- Rashid, T. (2010). Development of social skills among children at elementary level. *Bulletin of Educational and Research*, 32(1), 69–78. <https://doi.org/10.24104/ber/2010.32.1.69-78>
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York, NY: Macmillan.
- World Health Organization. (2019). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th ed.). <https://icd.who.int>